

eno posestvo pride tedaj 80 akrov *) obdelaniga zemljiša; na Angleškem pride na vsaciga 55. človeka en posestnik. Kakošen razloček med veliko Angleško državo in med majhno Štajarsko deželo! Na Štajarskem imamo 216.236 posestnikov, na vsaciga 5. človeka se šteje en kmetovavec in na eno posestvo brez gojzdov 9 oralov obdelane zemlje.

Če dalje pomislimo, da vojvodu Devonširskemu njegove kmetije vsako leto 3 milione nesó, in grofu Westminsterškemu še čez 3 milione in pol, in da grof Exeterski pri Stamfordu zamore 700 jezdicov med svojimi najemaji napraviti, se lahko iz tega prepričamo, v kakošni slabi razmeri so ondi zemljiša med ljudstvo razdeljene in kakošne velike posestva so v rokah le nekterih mogočnikov.

Iz vsiga tega pa tudi lahko spoznamo, zakaj je na Angleškem toliko neobdelaniga sveta, zakaj je toliko pašnikov, zakaj se toliko Ircev v druge dežele preseljuje, ker po tem, ko je bila žitna postava overžena, ne morejo več najemšine (štantnine) odrajtovati. Kar pa Irce tudi hudo žali, je v nebo vpijoča krivica, da katoličani in vsak človek, ki ni anglikanske vére (ki je na Angleškem glavna véra) mora za ohranjenje anglikanskih cerkvá plačevati.

Te velike posestva so pa tudi stanovitna podlaga Angleške države.

Angleško je po večjim delu ravnina; le malo višjih humcov se vidi v nekterih krajih.

Zemlja na Angleškem je pa večidel ali zgolj ilovnata debela zemlja ali ilovnata pešenka; le v južnih krajih je svet v nekterih krajih pešen; tudi močirne zemlje je veliko, in praznih celin, kjer zgolj resje rase, je dosti. Céline imajo večidel drobno pesknato zemljo, ki bi se dala lahko k pridu pripraviti.

(Dalje sledi.)

Novi kazenski zakonik **).

Nove bolj obširne in važniši postave so imeniten prigodik v zgodovini vsake države, ker postavodavstvo po skušnjah svojiga časa, po spremenih različnih okoljih in po napredovanju ljudske omike in znanstev napredje. Razglašenje novega kazenskega zakonika, to je, postavnih bukev, v katerih so kazni ali štrafinge določene, po katerih se bodo zoperpostavne djanja prihodnjič pokorile, je pa posebno zavolj tega imenitna dogodba, ker ta postava ima v celem avstrijskem cesarstvu od 1. septembra tega leta kot edina v kazenskih rečeh veljavna biti.

Slehnemu človeku je znanstev postav potrebna, posebno pa tacih, ktere ohranjenje državne družbe, blagovitost in varstvo državljanov, njih življenje, slobodo, čast in premoženje obsežejo. Vsako postavam nasprotno djanje je odgovornosti in kazni podverženo, in ker z nevednostjo postav se nihče izgovarjati ne more, je posebna dolžnost vsacega človeka, se s postavami soznani v vsih djanjih, da se zamore po njih spodobno in primirno obnašati.

Želimo tedaj, da vsaki izmed nas se s kazenskimi postavami soznani, da se odgovornosti,

*) En aker na Angleškem je po našim 1125 □ sežnje v 4 čevlj., tedaj je manj kot 1 oral.

**) Lepo prosimo, da bi nam še več o tem za »Novice« pisali, zlasti z ozirom na to, kar je ljudem po deželi vediti potreba. Vred.

kazni in nje teških nasledkov obvarje. Ker pa Slovenci dozday kazenske postave v maternim jeziku niso imeli, podamo bravcem kratko zgodovino kaznovavne pravde s posebnim ozirom na našo domovino, in pregled novega kazenskega zakonika.

V obravnavanji in kaznovanji nepostavnih djanj je imela v poprejšnjih časih skor vsaka dežela avstrijskega cesarstva posebne stare navade in svoj lastni kazenski red; — tako je veljal na Krajnskem s pokrajnimi grajšinami kazenski red cesarja Ferdinanda I. od 18. feb. 1535, — na Štajarskem red vojvoda Karla V. od leta 1574, — na Koroškem od leta 1578 itd. V nekterih primerlejih so pa sodniki po nemški postavi cesarja Karla V. od leta 1532 (Constitutio criminalis Carolina) ali pa clo še po stari rimski pravdi sodili.

Pomanjkljivostim teh postav in napakam raznih deloma nasprotnih zapoved v okom priti, je cesarica Maria Terezia posebno komisijo za uredjenje kaznega zakonika postavila in potem s patentom 31. grudna 1768 novo postavo „Constitutio criminalis Teresiana“ ali sploh „peinliche Halsgerichtsordnung“ imenovano, razglasila. V kaznovanji je bila vendar ta postava preojstra in sodnikom je bila taka moč in samovolja pripušena, da je obdolženec čisto le v rokah sodnikov bil; zatorej jo je že cesarica Maria Terezia poboljšala, strašno mučenje zatoženca v sodni preiskavi prepovedala in tudi zojstrenje smertne kazni odpravila.

Za blagostanje ljudstev vedno skerbiljivi rajni cesar Jožef II., spoznavši, da se postajodavstvo po napredkih vsacega časa doverševati in zboljševati mora, je s patentom 13. januara 1787 vnovič prenarejeno postavo hudodelstev in njih kaznovanja (Allgemeines Gesetz über Verbrechen und derselben Bestrafung) in s patentom 17. junia 1788 občni kriminalni red (Allgemeine Criminalgerichtsordnung) v veljavnost djal. — Že te postave so razločile kriminalne hudodelstva, to je, s hudobnim naklepom storjene djanja od politiških hudodelstev (to je, od nepostavnih djanj brez hudobnega namena ali manjši prestopke); kazni so bile natanjko po primernih stopinjah in znamnjih odmerjene, in smertna kazen je bila razun hudodelstva velike izdaje odpravljena; — preiskovanje in obravnanje kriminalnih hudodelstev je bilo sodnijam, politiških hudodelstev pa politiškim oblastnijam izročeno.

Akoravno je veliko boljši kazenska postava cesarja Jožefa II. se od poprejšnjih v več obzirih ločila, je bilo vendar že zboljšanja treba. Cesar Leopold II. je tedaj nov načert napraviti ukazal, in cesar Franc I. ga je lastnim komisijam, po raznih deželah sostavljenim, v presojo izročil. Pri novim pregledu načerta so se opombe izvedenih mož porabile in po skušnjah in po napredovanju znanstev in izobraženja v celoto sostavile. Po tacim načinu prenarejeno postavo je cesar Franc I. pod naslovom „občni kazenski zakonik o hudodelstvih in teških policijskih prestopkih“ (Allgemeines Strafgesetz über Verbrechen und schwere Polizei-Uebertretungen) s patentom 3. sept. 1803 razglasil, in nje veljavnost se je prvega prosenca 1804 v vsih nemških dednih deželah *) pozneje pa tudi na Gališkem, Dalmatinskem, in v Lombarškem in Beneškem kraljestvu začela.

(Konec sledi.)

*) To je v Avstrii pod in zgor Anizo, na Štajarskem, Krajnskem, Koroškem, Primorskem, Tiroljskem, Českem in Moravskem. Te dežele so ne-

Kmetijske skušnje.

(Če se krompirju perje ali krompirjevec poréše), je pridelk po skušnjah dr. Hlubek-a toliko manjši, kolikor bolj zgodaj se je to storilo. Na 30. verstah se je pridelalo 219 funtov krompirja, kterimu je bil krompirjevec 2. augusta požet, — na ravno tolikšnih verstah se ga je pridelalo 242 funtov, kterimu se je pa perje se le 18. augusta odrezalo; kjer se je krompirjevec pustil, se ga je na ravno tolikšnim zemljišu pridelalo 356 funtov.

Je krompir gnjil in se mu je perje po tem odrezalo, ko je že odcvetel, sta bila od 100 komaj 2 bolna, — se mu je ob času cvetja porezalo, je bilo bolnih od 8 od 100, — če se mu pa perje ni porezalo, je bilo med sto 10 bolnih; — tedaj bolnemu perje odrezati pomanjša gnjilino.

Novi kazenski zakonik.

(Konec.)

Pod francosko vlado so v naših krajih (nekdanje ilirske dežele francoskega cesarstva) francoske postave moč dobile; po dokončani vojski pa je bil sopet avstrijski kazenski zakonik leta 1803 vpeljan, ki je na Krajskem, Koroškem, Primorskem in v Teržaškem mestu po visjim dvornim dekretu 20. sept. 1814, na Istrijskem in v Reki pa s patentom 24. aprila 1815 veljavnost zadobil.

Kazenski zakonik leta 1803 je v bistvenih rečeh popravljen; natančnejši in skerbnejši razloči hudodelstva in teške policijske prestopke, ojšrost poprejšnih postav je olajšana; odvzetje premoženja je čisto odpravljeno, in pri policijskih prestopkih je tudi redno preiskovanje in ravnanje predpisano; — sčasoma je pa vendar treba bilo zavolj spremembe okoljšin in v posebnih primerlejih novih razlag in mnogih pristavkov. Število novih, dvomljive postave semtertje razjasnujočih ali razširjajočih ukazov je malo po malo tako naraslo, da je pregled vsih že težaven postal, in da se lahko pozabiti dajo, ako se v red ne spravijo.

Hudodelstva so ostale v oblastnosti (pristojnosti) sodnij, policijski prestopki pa politiških uradov; tudi obravnavanje je ostalo po preiskavnim ravnilu (inquisitorisches Verfahren) in v vsem skrivno. Cela preiskava je le pismena bila, in sodniki so samo po aktih in po predpisanim dokaznim pravilu sodili. Preiskavni sodnik je bil tožnik, zagovornik in clo tudi sodnik obdolženca; preiskava pa je mnogokrat posebno v bolj obširnih primerlejih več let terpela.

Pravoslavci in učeni možje so tedaj vidili, da ta postava, posebno red ravnanja ni sedanjim časom primerna, in da je poprava kazenske pravde silno potrebna — pa se le dogodbe leta 1848 so vlado napotile skerbnejši na popolno preuredbo postav, posebno pa kazenske pravde, misliti. V izpeljavo osnovanih pravil javnosti in ustnosti, zatožne pravde in porot je bil začasni red preiskovanja in obravnavanja izdelan, in že s patentom 17. januarja 1850 razglašen, po katerem je s prvim juliam 1850 drugi odloček prvega, in drugi odloček drugega dela kazenskega zakonika od leta 1803 (ti obsežejo poprejšno sodno preiskavo in obravnavo hudodel in teških politiških prestopkov) z vsimi njima pozneje dodanimi ukazi, svojo moč zgubil in nov začasen red kazenske pravde veljavnost zadobil. Tudi je bilo ukazano, da se imajo kaznjive djanja po njih pristojnosti v hudo-

delstva, pregreške in prestopke razdeliti in tako imenovati.

Cesarski patent 31. grudna 1851 je porote (sodnje prisežnih mož) overgel in javnost ali očitnost obravnav omejil in tudi naznanil, da bode kazenska pravda v celim cesarstvu veljavnost zadobila. Cesarski patent 27. maja t. l. je tedaj prenarejeni kazenski zakonik razglasil, kteri ima, kot edina postava za kaznovanje hudodelstev, pregreškov in prestopkov 1. septembra t. l. ne samo v tistih deželah, kjer je dozdej kazenski zakonik leta 1803 v moči, ampak tudi na Ogerskem, Horvaškem, Slavonskem in Horvaškem primorju, na Erdeljskem, v Serbski vojvodini, Temeškem banatu in Krakovskem veljaven postati in imajo vse v imenovanih deželah dozdej veljavne postave, zaukazi in navade, razun za c. k. vojaštvo in za vojno granico obstoječih posebnih kazenskih postav, svojo moč zgubiti.

Novi kazenski zakonik 27. maja tega leta je pomnoženo izdanje prvega odločka prvega in prvega odločka drugega dela kazenskih bukev leta 1803 z vsimi v novi red postavljenimi pozneje dodanimi razlagami, pristavki in preuredbami. Vse kaznjive djanja so razločene v hudodelstva, pregreške in prestopke in le taisto se ima za to imeti in kaznovati, kar kazenski zakonik izrekljivo za hudodelstvo, pregrešek ali prestoppek določi; ravnanje in kaznovanje drugih prestopkov ostane tedaj kakor dozdej za to odločnim oblastim.

Bistvena prememba v tem obstoji, da so vse zoper tiskarsko postavo storjene djanja zakoniku vverstene, in da ne bodo prihodnjic po tiskarski postavi 13. marca 1849 kakor tiskarski pregreški, ampak po tem novim zakoniku kakor hudodelstvo, pregrešek ali prestoppek kaznovane. Scer so še vverstene nove zapovedi s posebnim ozirom na skušnje in politiške prigodbe ravno pretečenih let; na priliko v poglavji o hudodelstvu velke izdaje in motenja javnega pokoja in občnega reda; pomnožen je zakonik posebno v poglavji o javni posilnosti, in sploh so prenarejeni ali poboljšani mnogi paragrafi, postavim, pri hudodelstvih ponareje javnih zaupnih listov, posilne nečistosti, umora, teškega oškodovanja na životu, tatvine itd. kakor tudi v drugem pregreške in prestopke zadevajočem delu zakonika.

Kazenske baže so pri starim ostale, zojstrenje kazni ječe je pa v tem premenjeno, da novi zakonik sopet telesno strahovanje, to je, tepenje s palico ali šibo, terdo ležiše (gole deske) samotno ječo ali vozo, samotni in temni zapor zaukaže. Tudi pri pregreških in prestopkih se zamore telesno strahovanje vender le v postavi odločenih primerlejih in samo zoper pôsle in take osebe, ktere od dnine ali tednine živijo, za poglavitno kazen nakloniti, kar je bilo dozdej po patentu 22. maja 1848 prepovedano.

To so ob kratkim nar. poglavitnejši premembe novega zakonika in samo še opomnimo, da se v dva dela loči; prvi del obseže zapovedi o hudodelstvu od §. 1—232, drugi pa pregreške in prestopke od §. 233—532.

Dozdej je novi kazenski zakonik samo v nemškem jeziku natisnjen, slovenski zakonik ima po uradnem naznanilu do konca tega mesca na svitlo priti, in nadjamo se, da ga bodo Slovenci marljivo prebirali, da v vsih djanjih po volji postavodajavea ravnajo in se tako kazni obvarjejo. P—r.